

Z Á R Ó J E L E N T É S

Budapest, 2004. november hó

**„Budavár-Dísz tér 17.”
építészeti tervpályázat**

2004.

**A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma megbízásából
Budai Várgondnokság Kht.**

I. Általános ismertetés

A Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumának megbízásából a Budai Várgondnokság Kht. a 2004. július 1-én országos, nyilvános, titkos általános tervpályázatot írt ki.

A tervpályázat célja a Világörökség területén álló - a háborús pusztításokat még ma is magán viselő - a Dísz tér és a Szent György tér közötti, állami tulajdonú épülettömb méltó, a környezetbe illeszkedő revitalizációja, az épület új funkciójának építészeti megfogalmazása. A Kormány az 1047/2004. (V. 14.) határozatával döntött a romos épülettömb általános funkciójáról. A kormányhatározatnak megfelelően létrehozott operatív bizottság meghatározta az épület részletes funkcióját. Így a magyar kultúra európai teljesítményét és kapcsolatrendszerét bemutató kiállításokat, konferenciatermet magába foglaló létesítményt kell itt megvalósítani. A tervpályázati feladat részletes tervezési programjában a kiíró a hely szelleméhez méltó - a hagyományok tiszteletben tartása mellett, az öröklött és formálódó európaiságot figyelembe vevő - szellemi- kulturális központ funkcióit határozta meg. A tervpályázati kiírást 47-en vették ki, majd az előkészítés során a tervpályázati kiírással kapcsolatban 49 kérdés érkezett be, amelyeket a Bíráló Bizottság az előírt határidőben megválaszolt.

A pályázatra a pályaművek benyújtására előírt határidőig (2004.09.30. 16.00 óra) a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztérium Központi postázójába 30 db pályaművet tartalmazó csomag érkezett be, amelyek tartalmukban és formájukban megfeleltek a kiírás előírásának, rajtuk megkülönböztetésre alkalmas jelölés nem volt, így a titkosság nem sérült.

A pályaművek bírálatára a Budai várgondnokság 1014 Budapest, Színház u. 5-9. szám alatt lévő épületében került sor.

A Bíráló Bizottság tevékenységéről és a pályaművek bírálatáról folyamatos jegyzőkönyv készült.

A pályaművek értékelésének szempontjai – a kiírásban megfogalmazottakkal egyezően – a következők voltak értékelési súlyuk szerint:

- építészeti igényesség, amely alapvetően a hely szellemiségét és az épülettömb adottságait veszi figyelembe,
- megfelelés a tervezési programnak, a javasolt eltérés szakmai indokoltsága,
- a tömeg, a homlokzat és a funkció környezetbe illesztése,
- a Szent György tér építészeti kialakítása,
- megfelelés a szabályozási tervnek, a részletes tervezési programban meghatározott eltérés szakmai indokoltsága,
- a megvalósíthatóság, ütemezhetőség

A tervpályázat átfogó megállapításait és a hasznosítás főbb szempontjait az összefoglaló értékelés tartalmazza, amelyet az egyes pályaművekről készített részletes értékeléssel együtt ugyancsak mellékelünk.

A Bizottság a bírálattal kapcsolatos iratokat a Budai Várgondnokság Kht. részére adja át megőrzésre.

II. Összefoglaló értékelés és a bíráló bizottság javaslatai

1. Általános építészeti összefoglalás és javaslatok

A budai Vár Szent György tér – Dísz tér közötti területe, az egykori Honvéd Főparancsnokság megmaradt kétszintes „lábazata”, ill. a volt Hadügyminisztérium helye számos pályázat témája volt az elmúlt évtizedekben, részben önmagában, részben kiegészülve a Szent György tér nyugati oldalával. E korábbi pályázatok tanulsága az volt, hogy az említett telekre helyezendő új építmény, valamint a ”nyugati fal” zárt teret képezne – mintegy történelmi folytatásaként a II. világháború előtti beépítésnek. Igen széles skálán mozgott a telek elképzelt tartalma-funkciója is (reprezentatív szálloda, Nemzeti Színház, turisztikai-vendéglátó-információs centrum, stb.), valamint azok az elképzélések, hogy mindezen funkciókat miként lehetne kiszolgálni, parkolási gondjait megoldani.

Noha valamennyi pályázat zárójelentése sikeresnek mondta ki a versenyt, ha visszaforgatjuk, visszanézzük e pályázatok végeredményeit, olyan, minden vonatkozásában megnyugtató eredmény, olyan épületegyüttes sohasem született, amely a Vár e területének beépítési-tartalmi műemléki (műemlék-helyreállítási), urbanisztikai-térképzési gondjait véglegesen megoldotta volna.

Nem kétséges, hogy e témában az igények sokszor és sokféleképpen változtak, a terület végleges „képéről” alkotott vélemények divergenciája a mindenkori pályázókat, bíráló bizottságokat is befolyásolta.

A **hely** központi pozíciója és szellemisége görcsössé tehetette – teheti – az épületformáló beépítési kísérleteket. Mert igen nagy, s nehezen megválaszolható kérdés, hogy meddig mehet el egy építész (és az általa tervezett ház) önnön **kora** képviselőjében, mennyire kell az e helyre tervezendő ház környezetéhez azonosuló habitusúnak lennie, kívánatos e itt valamilyen eklektikus – illeszkedő karakter e környezeti kapcsolatok igényeinek kielégítéséhez, avagy – elbír-e a terület bárminemű építészeti provokációt – akár milyen magas minőséget képviselne is egy effajta „akció”?

Megállapítható, hogy jelen pályázat is épp ezeket a kérdőjeleket fogalmazta meg pályamunkáiban, s ezen okokból adhatott nagyon is szerteágazó habitusú feleleteket a kiírásban megfogalmazott igényekre. Persze, ezek az igények is meglehetősen összetettek – s némiképp egymás ellenében működők voltak, ám úgy hisszük, hogy épp ez a sokcélúság, sokszínűség teremtheti meg azt az **életet**, amely a Vár eme fókuszában elvárható.

Ez a pályázat sikeresnek mondható (még akkor is, ha a minden igényt kielégítő terv most sem született) hiszen a pályázat bebizonyította eme nagyon is összetett igényrendszer összeférhetőségét, építészeti megfogalmazhatóságát, a ház elvárható és elviselhető léptékét, s bemutatott olyan (jelenünk építészeti törekvéseit, térelképzéseit bátran vállaló) épületterveket, amelyek megvalósulásuk esetén e befogadó történelmi környezetet sem irritálnák. A pályázat legfőbb tanulsága: a továbbtervezés akkor lehet igazán sikeres, ha a programmal és a követelményekkel kapcsolatos feltételek tovább tisztázódnak.

A pályázat nagy kérdése volt az az épületméret (materiális, és vizuális-esztétikai értelemben egyaránt vizsgálva), amely ezen említett környezettel azonosulni lenne képes, amely nem „ülne” rá súlyával e területre, nem dimenzionálná túl saját szerepét, azt a **kapu**-szerepet, amelyet a ház a két tér között be kellene töltsön.

Jelentős problémája e tervezési feladatnak az is, hogy a telket keretező utcák között milyen gyalogos (turista, látogató) áramlás képzelhető el – illetve milyenek, milyen tendenciájúak lennének azok a mozgások, amelyeket a ház be kellene fogadjon, illetve inspiráljon.

Kérdés, hogy statikus, avagy éppen dinamikus áramló hatásúak kellene legyenek az építmény terei (agorái, passzázsai, közlekedése) – s az említett mozgások milyen irányba vezessenek (pl. a Dísz-tér – Szent György tér tengelyeit összekötően – a Palota felé, avagy épp a Várszínház, az utcák „keresztirányába”). E tekintetben talán azok a legelfogadhatóbbak, amelyek mintegy

átjáróházként (ahogy említettük – **kapuházként**) értelmezik a feladatot ezen belül preferálva a két tér közötti kapcsolatot.

Tartalmi-funkcionális értelemben nagy kihívása volt a pályázatnak (az ütemezhetőség biztosításán túl) az, hogy a napi turista-látogató-múzeumi-kiállítási-vendégforgalmat miként tudnák időben és térben szeparálni a reprezentatív forgalomtól (a Sándor palota, ill. az Államelnök iyerén igényeire tekintettel).

Építészet-formai-stiláris értelemben a pályázat legizgalmasabb kérdőjelei között feltétlenül meg kell említenünk azt a dilemmát, hogy az egykori Honvéd Főparancsnokság kétszintes „lábzataromjára” megnyugtató módon rá lehet e építeni újabb emeletet vagy emeleteket akként, hogy azok szerves egységet alkossanak az említett maradvánnyal. Ez a pályázat nem ad erre a kérdésre megnyugtató feleletet. Talán azok a pályaművek találták meg a legjobb megoldást, amelyek szinte érintetlenül hagyták a ma létező épületmaradványt (10., 16., 17. sz. tervek). Hasonló módon nehéz és problematikus feladat a Szent György téri térfal megfogalmazása, – az, hogy mennyire legyen zárt ez a fal, avagy milyenfajta **nyitottságot** bír el a tér, mennyire tágulhat ki a tervezendő ház belső térrendszere-ágorája a Szent György tér irányába.

Fenti – a tervezés során megkerülhetetlen kérdésekre – a benyújtott 30 terv alapján a kiírók fontos és a terület jövőjét meghatározó döntésekben felhasználható válaszokat kaptak.

A szabályozási terv és alátámasztó munkarészei által kidolgozott elvek a pályázat kapcsán is jól működtek. Valamennyi pályázó érezte a keleti és jövőbeni nyugati térfalak meghatározó „jelenlétét”, amelyek a Színház és Szent György utcák közötti területen nagy építészeti szabadságot teremtenének, ha nem volna ott a Honvéd Főparancsnokság épületének torzója. A tervezési területen érzékelhető szabadság a telkes, zárt sorú, a többi épülethez igazodó magasságú, historizáló, magastető épületektől a modern, dinamikus térplasztikus épületeken át, égbetörő tornyokat ajánló pályamunkákhoz is elvezetett, amit a bírálók a pályázat sikereként értékelték. Szerencsére a változatok sokkal elmélyültebben kezelték a beépítés kérdését, semmint, hogy a magastető vagy lapostető ásatag szembeállítását komolyan vették volna. A déli beépítési vonal tekintetében a tervek általában a Várszínház homlokzatát **nem takaró** épületekkel operáltak, kevés kivételtől eltekintve: így vélték megoldhatónak a Szent György tér északi lezárását. Ezen belül feltűnően sok terv adott olyan építészeti javaslatot, amely a déli térfal (déli épülethomlokzat) keleti és nyugati széleinek definiálásával határozott déli térfal helyett finom feszültségmezővel – anyagtalan erőterrel – **zárta és egyúttal nem zárta a teret**. Ezt, mint a térfal helyével és funkciójával kapcsolatos kételyt érzékelték a bíráló bizottság. A téren további épületek elhelyezésének lehetőségét kevesen merték felvetni, amit a Sándor palota iránti tisztelettel és a szabályozási tervben rögzített álláspont figyelembe vételével lehet magyarázni.

Az új létesítmény teljes kinyitása, kitarukozása a tér felé érdekes, attraktív megoldás lehet, (belső tereinek ilyen irányú megmutatásával) – ám ezek a javaslatok kapcsolati zavart hozhatnak létre a befogadó környezetben (Várszínház, Sándor palota, stb.). Mindazonáltal kimondható, hogy a Szent György tér ezen oldala nem igényel feltétlenül zárt térfallal történő lezárást: bizonyos, jó aránnyal megfogalmazott kinyitása-rányítása (összekapcsolása) az építmény belső térsorának és a Szent György térnek jó megoldást eredményezhet.

Volt olyan pályázó, aki az említett problémákat úgy oldotta meg, hogy igen tömör (talán túltömörített) – és hangsúlyozottan kis alapterületű építményt „tett le” a területre, olyan majdnem **szobor**-léptékben, amely egy **jellel** kívánta elválasztani és összekapcsolni a két teret. (1. sz. pályamű)

A bíráló bizottság nem tudta pártolni a Zsigmond kápolna historizáló újjáépítését – elegendő adat és vizsgálat hiányában.

Ez a pályázat nem igazolta, hogy a vár kialakult sziluettje, városképformáló jelene megkívánná hogy e helyen domináns hangsúlyok, tornyok jelenjenek meg – még akkor sem, ha ezek a hangsúlyok önmagukban vizuális-építészeti értékeket hordoznának.

A túlhangsúlyozott divatkövetés éppúgy nemkívánatos megoldásokat eredményez, mint az eklektikus, anakronisztikus megjelenés: ezeket a pályázati „kísérleteket” a bizottság nem támogatta.

A kiírás adta épületvolumen miatt a tervek jó része megelégedett a Sándor palota tömegéhez illeszkedő tömeg tervezésével, mely a Várszínház oromzatával, a Karmelita kolostorral, illetve a nyugati térfal tervezett beépítésével szemben hangsúlyvesztést okoz, és térarány kérdéseket is felvet. Az épületvolumen kérdése a Dísz tér felőli oldalon még kritikusabb, mert ott tetézte van az épületmaradvány által meghatározott arculattal („épületlábazat”) és viselkedésmóddal. A Dísz tér méretei a jelenlegi tömegméret megnövelését igénylik, de a romokra való ráépítés szinte megoldhatatlan kérdéseket vet fel, mely ellentmondás kezelése a pályázat egyik alapkérdése. Egy némiképp megnövelt program segítené a jelzett probléma feloldását. A kétszintes „lábazat” egy szinttel történő megemlése – úgy tűnik – nem lehet a továbbtervezés útja.

Az épületmaradványok térbeli elhelyezkedése, alaprajzi geometriája, megmaradt lépcsőházának a rom méretéhez képest mérhető pompázatossága, műszaki állapota, architektúrájának a vári környezettől való idegensége okán az épületmaradványok elbontása is joggal felmerülhetett volna, de a feladat az építmény megtartásával és hátrányainak kiküszöbölésével elérhető legjobb megoldások megtalálása volt. A rom tömegéhez való viszonyulásban azok a tervek adták a leginkább elfogadható megoldást, melyek az épület **torzóállapotban** hagyását javasolták, új kontextusba hozva a déli oldali bővítés által. Ez az eljárás a 60 éve fennálló helyzet megszokottságát emeli városépítészeti rangra, miközben a kontextusból adódó új értelmezésekkel a megszokott helyzetet fel tudja frissíteni, a Dísz téren elvárt jelentőséget és térfal méretet valóságosan vagy virtuálisan meg tudja teremteni.

A Színház és Szent György utcákban kevés – rossz – kivételtől eltekintve a tervek zártos, utcafrontos beépítést alkalmaztak, többnyire fal-lyuk homlokzattal, egyszerű képletekkel. Az I. és II. ütem nagyvonalú elválasztására szinte alig akadt jó példa, azaz szinte mindenki egyetlen épületként értelmezte a feladatot. Felvetődik tehát az a kérdés, hogy kell-e, lehet-e a továbbtervezés során erőszakolni ezt az ütemezést.

A Színház utca tere – bár ide sűrűsödnek a meglévő és az új épület geometriai problémái és ezért sokkal összetettebb a feladat – a tervezőket általában jobban megihlette, mint a Szent György utca. Ezen az oldalon erősebb, plasztikusabb megoldások is megjelentek, míg a nyugati oldal gyakran nagy sík, tagolatlan felületként szerepel. A Szent György utcát **kiemelt jelentőségű, a palotavárost feltáró** útvonalként értelmező megoldás lehetőségével a pályázók sajnos alig éltek, sokkal erősebb indítást adott a Színház és Szent György utcák **egyenrangú** párként való értelmezése.

Általában e kompozíciós elv jegyében születtek meg a javaslatok a Szent György tér környezetrendezésére is. A bíráló bizottság úgy véli, hogy a Szent György tér egyik fontos funkciója, hogy szabadon biztosítsa a cortina fal elérése előtt a Színház és Szent György utcából érkezőknek az átlós irányokat és a diffúz, elidőző jelenlétet is, ezért az **utcaszerű, urbánus burkolt** térre vonatkozó elképzeléseket támogatta. A téren sem lágy, sem a geometrikusan túl kemény formák nem kívánatosak. A jövővé téralakításnak biztosítania kellene a tér „méltóságát”, egységes kezelését. Egyszerűen a házak közötti terület színvonalas leburkolásáról érdemes gondolkodni a Szent György tér megtervezésekor, melyet a **lejtés és térfalak** tehetnek sajátossá, érdekessé. Épp ezért a bíráló bizottság kívánatosnak tartaná egy megismételt vizsgálat lefolytatását a tér és falainak helyére és méretére vonatkozóan, mert a pályázatban adott tervezési program döntően befolyásolta a tervezőket a Szent György tere vonatkozó ideális javaslatok kidolgozásában. A tér egykori beépítései, településtörténeti szempontból nem korlátozzák a mai adottságok konzekvens végiggondolását, különösen azért nem, mert a nyugati térfal helyzete a szabályozási tervben megnyugtatóan van meghatározva és kellőképpen hagyománytisztelő is egyúttal.

A Dísz tér és a tervezett épület térkapcsolata – amennyiben a forgalom megmarad - az átmenő autóforgalom miatt nem javítható.

A program szerinti épület tervezése is több, szinte elkülönülten is kezelhető problémát vet fel. Azok a tervek voltak meggyőzőek, amelyek az eltérő problémákra **egyszerre jól** válaszoló épületet tudtak tervezni. A megoldások addíciója nem vezetett jó eredményre. Ezen a helyen csak nagyvonalú épület fogadható el.

A kiírás (precíz behatárolás nélkül) a magyar államiság fontos emlékeinek őrzési és bemutatási helyét kérte a tervezőktől, az idegenforgalom és más használati funkciók és napi kiállítások megtervezése mellett. A kimagaslóan értékes és fontos tárgyak őrzésére és bemutatására is tervezett épülettől egyfajta kultikusság sem lehet idegen, de ezt a hely által is elvárt „viselkedésmód” a bírálók szerint amúgy is kellőképpen biztosítja. Megállapítható, hogy ezek a legfontosabb funkciók az épület belső térrendszerének rászervezésével, kompozíciójával kiszolgálhatók, jelentőségüknek megfelelő előkészítés és expozíció biztosítható, nem beszélve a kellő műszaki biztonságról és védelemről. E „célratervezés” alapvetően más művészeti probléma, mint a változó kiállítások flexibilis térrendszerének létrehozása. A harmadik tértípus az idegenforgalmi szolgáltató és vendéglátó terek típusa, melyet zárt technológiák mentén kellett kialakítani. A tervezési program legtöbb kreativitásra lehetőséget adó tere az „agóra”, melyet a tervezők legtöbbször fedett (elő-) csarnokként, máskor fedett és nyitott térként, megint máskor lineáris alakzatként értelmeztek, máskor jelentőségét leértékelték. A bírálók a fedett köztér értelmezésével értettek leginkább egyet, azaz olyan pozitív funkciót értenek agóra alatt, mely a hozzákapcsolódó és benne zajló folyamatok révén válik élővé. Találkozások, tartózkodás és akciók tere, a Szent György tér fedett folytatása.

Hiányolta a bizottság az utcák felé is megnyíló, üzlettel, szolgáltatással közterületi kapcsolatot kereső megoldásokat.

A pályaművek összességének színvonalára rányomta a bélyegét a hely jogos tiszteletének és a kultikus tartalomnak bénító hatása. A benyújtott tervek jelentős része archaizáló építészettel próbálkozott. Bebizonyosodott, hogy az épület önazonossága fontosabb, mint egy bármilyen izgalmas, de kölcsönvett, ráhordott, szemantikai réteg. Vonzó gondolat egy szellemi sé materiális tömörítésre, jelszerű kialakításra való törekvés is.

A transzparencia e pályázatban külső terek - belső terek összeshívásával jelentkezett sikeresen (nyitott-fedett udvarok, árkádok, lábakon állás, átvágások). A nagy üveghomlokzatok ellenszenvesnek bizonyultak, kivéve, ha ez az épület belső felületein jelentek meg.

Műemlékvédelmi kérdések az épületmaradványok kezelésénél nem merültek fel, a régészeti terep kezelésénél igen: de a pályázati tervek léptéke a bírálók ítéletalkotását e téren megnehezítette. Ásatási helyszínek bemutatása és a fölöttük lebegő épület képe építészeti izgalmas, de az emléktanyag kvalitásának ismeretében erősen vitatható megoldás. A műemlékvédelem kérdései és az építészeti megoldás kérdései a tervezett tömegek, formák, homlokzatok megítélésében a bírálati munkában nem váltak ketté.

Az ütemezéssel kapcsolatban a bíráló bizottság a pályaművek összességének ismeretében azt javasolja a kiírónak, hogy a pályázat tárgyát képező program egy ütemben valósuljon meg:

- egyrészt az előnyösnek ítélt pályaművekben megmutatkozó építészeti egységre való törekvés ezt megkívánja
- másrészt, mert nem célszerű két ütemű építkezéssel, felvonulással zavarni a vár idegenforgalmi és reprezentatív funkcióinak működését.

Az egy ütemű építéssel elkerülhető annak veszélye, hogy a mindenképpen torzóként mutakozó első ütem esetleg végleges, vagy hosszabb ideig ebben a – nehezen indokolható – állapotában létezen, de az együtemű építést kívánja az együttes működése és technikai üzemeltetése is. A két ütemben való építés különösen hátrányosan motiválja az épület belső feltárásában legfontosabb helyet betöltő agóra helyzetét.

Összességében a bíráló bizottság a program egy ütemű megvalósítását tartja célszerűnek.

2. A Kerületi Építési Szabályzatnak való megfelelés vizsgálata

Érdekes eredménnyel és tanulsággal járt a terveknek a Kerületi Építési Szabályzattal (KÉSZ) történő összevetése, megjegyezve azt, hogy a kiírás az indokolt eltérést lehetővé tette.

Bár a méreteket sok esetben nem lehetett pontosítani, az mégis teljesen egyértelmű volt, hogy a beépítés hátsó (déli) építési vonalát a pályázók többsége nem a KÉSZ előírásai szerint választotta meg. A 30 pályázat közül 23-an módosították a kötelező építési vonalat, aminek szinte minden esetben konkrét építészeti indoka is volt.

Figyelemre méltó az is, hogy a kötelező magastető választása helyett a pályázók csaknem fele lapostetős megoldást választott.

A KÉSZ-ben megadott kötelező homlokzatmagassági, illetve gerincmagassági értékeket is sok tervező megváltoztatta: tény azonban, hogy – a tornyos megoldásokat nem tekintve – a magassági értékek a KÉSZ által meghatározott értékek közelében voltak.

A kötelező fal-nyílás arány konkrét értékét ugyan nem lehetett meghatározni, de a tervek mintegy egyharmadában ezt az arányrendszert sem tartották be a pályázók.

Ugyancsak viszonylag magas volt azoknak a száma, akik bár a szabályzatban előírt magastetős megoldást választották, a fedés hajlásszögét a KÉSZ előírásaitól eltérően határozták meg.

Volt négy pályázó akik olyan megoldást választottak, amelyet a hatályos szabályozás nem tesz lehetővé: tornyokat terveztek az adott területre.

Az eltérésekből levonható az a következtetés, hogy a tömb hátsó déli beépítési vonalának kötelező jellegét a szabályozás módosítása során indokolt lenne feloldani.

Ugyancsak megfontolás tárgyává tehető ezen a helyen a lapostetős megoldások megengedése – annál is inkább, mivel több olyan pályamű is van, amelyik ilyen megoldás mellett nyert pozitív minősítést.

Bár a pályázat sem támasztotta alá egyértelműen, hogy a jelenlegi szabályozás egyik vagy másik konkrét paramétere ellehetetleníti a jó megoldást, az egyértelmű, hogy a jelenlegi szabályozás szigorának oldása kedvezőbb építészeti minőséget eredményezhet.

A pályázat bebizonyította, hogy ilyen jelentőségű területen a túlszabályozás kerülendő. Bizonyos keretek megkötésén túl ott, ahol építészeti tervpályázat lefolytatása szükséges, az célszerűen meg kell előznie a részletes szabályozás jóváhagyását.

3. A múzeumi funkciók kiemelt vizsgálata

A tervezendő épület múzeumi funkcióinak megoldását a pályázati kiírás lényegében a tervezők kreativitására bízta. Az államiság történetének állandó és ideiglenes kiállításon való reprezentálása nem egy második Nemzeti Múzeum megteremtését jelenti, hanem mindenekelőtt információk nyújtását – hazai és idegen látogatóknak egyaránt. Ebben fontos szerepet kell kapniuk a virtuális kiállítás eszközeinek. Az időszakos történeti kiállítások követelménye – s az ebből levezethető legmagasabb múzeumtechnikai követelmények – azon a kívánalmon alapul, hogy a virtuális múzeumi funkciót állandóan kiegészítsék különféle tematikus kiállítások.

Nem tekinthetők megoldásnak olyan koncepciók, amelyek valamilyen privát történelem-elbeszélést, a helyszínen található régészeti maradványokból kiinduló, lényegében az idő múlásáról szóló meditációt, vagy éppen valamely ismert múzeumi együttes elhelyezésére szolgáló megoldást javasolnak.

Az alapvető múzeumi funkciók tekintetében a tervek szinte kizárólag a Honvéd Főparancsnokság rom-maradványaiból (és a Dísz tér felőli megközelítésből) indultak ki. A bizottság értékesebbnek tartotta azokat a terveket, amelyek a múzeumi funkciók koncentrálására (s ezzel felügyeletük, üzemeltetésük, biztonsági rendszereik zártágára) törekednek, számolnak a közönséget kiszolgáló terek és funkciók kényelmével, és tekintetbe veszik az audiovizuális szolgáltatások, a biztonság- és klimatechnika követelményeit. Mivel többségük a romépület megtartásával és használatával számol, az értékelés egyik szempontja az ebből adódó funkciók kihasználása (pl. a díszlépcső, a teremarányok, térfűzés) volt, a másik az új múzeumi terek

flexibilitása, a korlátozott téradottságokkal szemben alaprajzban és belmagasságban nagyobb szabadság elérése.

Meglepő és értékes viszont az a több tervet is jellemző törekvés, hogy a déli épületrészben – vagy az egész együttesben – nagy, ideiglenes kiállításokat szolgáló kiállító tér jöjjön létre. Ezek a javaslatok a pályázat egyik legfontosabb hozadékát jelentik, mert felhívják a figyelmet arra, hogy a Vár együtteséből hiányzik egy nagyszabású kulturális eseményt jelentő kiállítások létrehozására és fogadására méreteiben és technikailag is alkalmas tér.

III. A díjazott pályaművek, illetve szerzőik

a díjazásban, illetőleg megvételben részesített pályaművek szerzői és munkatársai a következők:

1. 6 millió forint összegű díjban részesült 17. bírálati sorszámú pályamű szerzői:

Kiss Péter Építészműterme Kft. (1121 Bp. Evetke út 2. I/5.)

- Kiss Péter
- Balázs Gábor
- Ükös Tamás
- Valkai Csaba
- Divinyi Gábor
- Molnár Bea
- Tarr Ivett
- Markovics Péter
- Oltvai András
- Oltvai Tamás
- Szűcs Gábor

2. Rangsorolás nélkül 2,5 millió forint összegű megvételben részesült 1. bírálati sorszámú pályamű szerzői:

NAPUR Bt. (1037 Bp., Harsány lejtő 46.)

- Ferencz István
- Ferencz Marcell
- Détári György
- Irányosy Eszter

3. Rangsorolás nélkül 2,5 millió forint összegű megvételben részesült 20. bírálati sorszámú pályamű szerzői:

Állami Műemlékhelyreállítási és Restaurálási Központ (1036 Bp., Dugovics Titusz tér 13-17.)

- Szécsi Zsolt
- Fogarasi Barbara
- Lénárd Márton
- Kiss József

4. Rangsorolás nélkül 2 millió forint összegű megvételben részesült 7. bírálati sorszámú pályamű szerzői:

PLAZA Műterem Kft. (9026 Győr, Hédervári út 39.)

- Sándor János
- Virág Zsolt

5. Rangsorolás nélkül 2 millió forint összegű megvételben részesült 13. bírálati sorszámú pályamű szerzői:

Török és Balázs Építészeti Kft. (1015 Bp., Donáti út 20.)

- Balázs Mihály

- Somogyi-Soma Katalin
- Tarnóczy Tamás
- Tatár Balázs
- Török Dávid

6. Rangsorolás nélkül 2 millió forint összegű megvételben részesült 16. bírálati sorszámú pályamű szerzői:

Építész Stúdió Kft. (1016 Bp., Krisztina krt. 71.)

- Cságoly Ferenc
- Hónich Richárd
- Szabó Levente
- Marosi Bálint
- Terbe Rita
- Antal Máté
- Hajnal Soma
- Simon Orsolya

7. Rangsorolás nélkül 1 millió forint összegű megvételben részesült 10. bírálati sorszámú pályamű szerzői:

Archikon Kft. (1013 Bp., Csetneki út 11.)

- Nagy Csaba
- T. Major Kriszta
- Benedek Botond
- Niszler Kata
- Horváth Balázs
- Horváth Bertalan
- Bagó Bernadett
- Pólus Károly

8. Rangsorolás nélkül 1 millió forint összegű megvételben részesült 14. bírálati sorszámú pályamű szerzői:

MCXVI Építészműterem Kft. (1117 Bp., Fehérvári út 35.)

- Borsay Attila
- Almer Orsolya
- Erdélyi Linda
- Borsós Melinda
- Kumaj Livia
- Schiller Ádám
- Szőke Mariann, Tárca Edina, Késmárky Zoltán,
Hutterer Zoltán, Beharka Zsolt, Balogh Andrea
Grabner Balázs

9. Rangsorolás nélkül 1 millió forint összegű megvételben részesült 24. bírálati sorszámú pályamű szerzői:

Kiss-Járomi Építésziroda Kft. (1025 Bp., Cimbalom u. 14.)

- Kiss Gyula

- Járomi Irén
- Somogyi Tamás
- Helfrich Gábor
- Bódi Attila
- Konrád Péter
- Erdélyi Tamás
- Czetl Orsolya
- Steiner Lajos
- Kiss Attila

IV. A pályaművek részletes bírálata

1. bírálati sorszámú pályamű

(átvételi sorszám:1.)

A pályamű a meglévő romot lényegíti át épületté, amelyet maga „kapuház”-nak nevez, s joggal, hiszen egy lehetséges irányt mutat a többi variáció mellett. A pályaművek ugyanis lényegében a következő alpmegoldás típusokkal élnek:

- a) új épületet hoznak létre, s mintegy idézőjelbe teszik a meglévő romot,
- b) új épületet hoznak létre, amelybe integrálják a romot,
- c) az új épület úgy jön létre, hogy a romnak hátat fordít, mintegy megfiatalítja azt.

Ez a pályamű az egyetlen, amelyik egyik típusmegoldást sem választja, hanem épületté lényegíti át az évtizedekig romként álló épületmaradványt. Ez a gesztus tudatosan szoborszerű épülettömeget létrehozva csökkenti a felszínen megjelenő épülettömeget, ezáltal a Szent György tér teresedésének és nem városi térnek fogva föl.

A reprezentatív gyülekező és rendezvényteret a pinceszinten – részben a terepszint alatt – képzelet el. Ezáltal nagy, összefüggő és összenyitható teret biztosít az elidőzésre és az alkalmi rendezvények számára, az épületen való terepszintű átjárást ugyanakkor megnehezíti. A négy oldalon nyitott földszinti bejáratok az épület „szivacs-szerű” működését biztosítják, nem tüntetnek ki egyetlen észak-déli főirányt.

A különböző szintek között a sok lépcsőtorony biztosítja a kapcsolatot, s minden az épület használatára készíti a belépőt, s az áthaladást kissé megnehezíti. A bíráló bizottság ugyanakkor elfogadhatatlannak tartja a díszlépcső elbontását. Mindez azonban azért nem jelent igazi problémát, mert az épület relatív rövid hossza a körbejárást megkönnyíti.

Az egymás fölül sorjázó szintek használata a sokféle funkciónak megfelelően jól elkülönül. Problémát jelent az úgynevezett multifunkcionális rendezvényterem pinceszinti agórától és rendezvényteremtől való elkülönülése, bár a tetőteraszhoz a rendezvényter jó kapcsolatokkal rendelkezik. A perem teraszok és a felső terasz szintjei részben fedett-nyitott részeinek váltakozásával tovább erősíti a kapu épület jellegét. A rendkívül tömören kialakított épülettömeg és a jó funkcionális elrendezés legnagyobb kérdése és egyben problémája az építészeti megformálás. A meglévő rom átlényegítése a tartózkodó, de ugyanakkor rendkívül tagolt hozzáépített részekkel összhatásában egy olyan még e helyütt soha nem volt épületegyüttest hoz létre, amely egy a budai várban eddig még meg nem jelent stíluskorszakot idéz. A tervezett épület olyan befejezett állapotot jelez, mintha az Art Deco korszakból maradt volna itt, illetve kerülne felújításra egy valamikor itt állt épület. Ez erősen vitathatóvá teszi vélt időtlenségét

Ez a befejezettség a pályamű legfőbb erénye és egyben problémája is.

A bíráló bizottság a pályaművet szoborszerűen tömör épület-javaslatáért elismerésül 2,5 millió forint összegű megvételben részesítette.

2. bírálati sorszámú pályamű

(átvételi sorszám:2.)

A pályamű a tervezési feladatra szabadon formált, erőteljes, szimbolikus gesztusokat felmutató műalkotást kínál válaszul. Ennek két meghatározó eleme az egykori Honvéd Főparancsnokság változatlan formában meghagyott épülettorójához kapcsolt, üvegprizmák formájában „újraalkotott” középkorias „városka”, valamint a Szent György toronynak nevezett, a szerzők szándéka szerint a bioszférára és a kolostorkertre egyaránt utaló neokonstruktivista torony.

A szerzők tudatosan szembehelyezkednek az építészeti térszervezés, az illeszkedés, a városépítészeti formálás ma általánosan elfogadott felfogásával: művük érzelemgazdag, kedves provokáció.

A Budai Vár központi helyén, a program kiemelt jelentőségű és szellemiségű közintézmény létrehozása és a szerzők által vallott művészeti felfogás – a Bíráló Bizottság határozott véleménye szerint – nem egyeztethető össze.

3. bírálati sorszámú pályamű

(átvételi sorszám:3.)

A terv javaslatai meghökkentően bátrak. Egyrészt a bővítmény jégszíkla szerű üvegépítményekkel való körülépítése, tördeltsége tér el az ezen a helyen elvárható „térfalképző erővel rendelkező” homlokzatokkal kapcsolatos elvárásoktól, másrészt a tető fölé magasodó, növényekkel betelepített kilátótoronyra vonatkozó ötlete elképesztő. A Színház utca légtérnek hátralépcsőző kinyitása és az így keletkező homlokzatmagasságok aránytalanok.

Alaprajzi rendszere is sok kérdést vet fel funkcionális kapcsolatok, közlekedési rendszerek tekintetében.

Az alagsorban alkalmazott térrendszernek a ház többi szintjétől eltérő rendszere meglehetősen sok szervezési és szerkezeti problémát okoz, ugyanakkor a teljes régészeti leletanyagot elpusztítja. A földszinti üvegépítmények nagy része az alagsor felülvilágítója, ami lerontja a homlokzatok értékét.

Az ábrázolt építészeti világ jókedvű, közvetlen, de nem bír a hely által elvárt időtállósággal.

4. bírálati sorszámú pályamű

(átvételi sorszám:4.)

Alaprajzaiban, különösen pedig épülettömeg és homlokzatképzéseiben igen sematikus, kidolgozatlan terv. Noha tervezője nyilvánvalóan akként vélekedett, hogy a tervben képviselt eklektikus felfogással illeszkedni tud a Vár illetve az építmény környezete hangulatához, a pályázat még az ún. posztmodern szemlélettel sem jellemezhető. Elhibázott Szent György téri árkádos-teraszos homlokzatképzése (amellyel talán a Sándor palotával kívánt rokonulni), „hullámzó” magastetői szervesen ülnek rá az épületre és megengedhetetlenül uralják, túlbontják, nyugtalanná teszik azt.

5. bírálati sorszámú pályamű

(átvételi sorszám:5.)

A tervezők az épület Szent György tér felé eső lezárásánál tört síkot alkalmaztak, nyilvánvalóan abból a célból, hogy az új épületrész ilyen formálásával teresedés alakuljon ki a Várszínház előtt. Ezzel a lépéssel feláldozták az új épület déli homlokzatának lehetséges monumentalitását, azonban annak léptéke még a környező épületekhez képest is erőtlenné, bátortalanná vált. Ezzel a Várszínház előtti terecskének kifejezetten gyenge térfalai lennének, ami miatt az egész gondolat hibás.

A Szent György tér felhasználása, az L alakú tér 3-as tagozódása szintén vitatható megoldás, hiszen az a tervezett formában sem az új épülethez, sem a Sándor palotához nem ad igazán jó előteret.

Az épület alaprajzi elrendezése ugyanezt az erőtlenséget tükrözi. A földszint átjárhatóságát a ruhatár és vetítő, valamint az étterem kitelepült asztalai nehezítik, az agóra nagyvonalú Dísz téri főbejárata nem ismétlődik meg a déli oldalon. A tervezők a meglévő épületre szerkesztett és az új épületszárnyon is folytatott magastetőhöz olyan rácsos szerkezeteket terveztek, amelyek vélhetően az új és régi tömeg összekapcsolásának vizuális elemei. Ez a megoldás azonban nélkülöz mindenfajta monumentalitást és a tervezett homlokzatokkal együtt inkább egy nagyobb kereskedelmi egység és nem egy, a budai vár szívében tervezett épület, a hely rangjához és hangulatához igazodó látvány érzetét kelti.

Az agóra illetve a lefedett belső udvar akár érdekes építészeti megoldás is lehetne, ha a karakteres főtartók mellett a belső udvari homlokzatok is érdekesek, izgalmasak lennének.

6. bírálati sorszámú pályamű

(átvételi sorszám:6.)

A honvéd parancsnokság menza szintjét követő – zárt, kiegyensúlyozott, egységes építészeti tömeg, az attika mögé visszahúzott tetőtér hasznosítással. A Szent György téri homlokzati síkot (beépítési vonalat) visszahúzza, ezzel kedvezőbb tér kialakítására teremt lehetőséget a Várszínház főbejárata előtt, ill. az Országzászló elhelyezésére.

A Palotanegyed épületeihez azonosulni kívánó homlokzatai a klasszikus értékeket követőek, de kissé konzervatívak. Erre az építészeti visszatekintésre alapozza az új-régi egységét is.

Összességében a passzív építészeti illeszkedés jellemzi.

Két agórát tervez, egyiket a meglévő, a másikat az új épületbe, melyek között nem teremt nagyvonalú térbeli, s karakteres középületszerű közönségforgalmi kapcsolatot.

A ráépítés elvetésével kikerüli a homlokzati folytatás építészeti buktatóit, de ez alacsony térlezáró épületet eredményez, pld. a Dísz tér két oldalán lévő házak léptékéhez, magasságához viszonyítva is. Ez a Dísz tér szempontjából előnytelen.

A kváderes mészkölap homlokzat jellegében a volt HM épületet idézi.

A magas hódfarkú cserépfedésű tető közepén lapostetővel, két kupolával nem biztosít előnyös tetőfelülnézetet.

Az új épületszárny követi az eredeti épület szintmagasságát és homlokzati ritmusát.

A funkciók a kiírásnak megfelelnek.

7. bírálati sorszámú pályamű

(átvételi sorszám:7.)

A ház egységeit, mint időutazás stációit kezeli. Végső állomás kint a szobor-szerű „köztársaság lángja” medencéből kiemelkedve, körülötte őrségváltással. Őrségváltás jó gondolat, de honnan jönnek az örök?

„Az új ház öleli, védi a maradványokat” – ezzel indokolja a Dísz tér felőli főhomlokzat elé épített - egyébként funkciótlan oszloprendet. A három emeletnyi pilaszterek (pengefalak) teljesen szükségtelenek. Ez, a világban sokhelyütt alkalmazott „ház a házban” ötlet ma már szinte maníros ebben a formában – bár nem elfogadhatatlan. A tartószerkezet-sor megjelenik a tervben az új épületrész Színház utcai és a Szent György utcai oldalán is.

Pincét együttesen kezeli az új és régi rész alatt, s így kijut a Dísz tértől a Szt. György téréig föld alatt. Nem biztos, hogy a díszlépcső alatti tér legjobb hasznosítása a wc-blokkok sora, s miért épp ott és ennyi.

Hidakkal köt össze tereket, funkciókat, s ezekkel szervezi, olykor gátolja a közönségforgalmat. A két épületrész közötti felülvilágított elválasztósáv agóra helyett inkább közlekedési terület, inkább átjáró, mint benntartó...

A belső díszudvar földszinti üveg-lefedése kicsinyes megoldásnak tűnik. Üveglapokon járni nem túl kellemes, s az alá helyezett néznivaló nem pótolja az építészeti látnivalót, amit a megmaradt kellemes udvar kínál.

Új díszlépcsőt építene a Köztársasági Elnöki palota felől. A XIX. századi és a XXI. századi díszlépcső nem konkurencia egy építményen belül, hanem más-más funkcióhoz vezet. A technika a magas tető tetőterében kapna javarészt helyet, bár a pincetérbe is jut. A kiállítások kérdésében nem foglal állást, nem tesz javaslatot egy különösen őrzött múzeumi egységre sem.

A bíráló bizottság a pályaművet gondos térszervezés elismeréséül 2 millió forint összegű megvételben részesítette.

8. bírálati sorszámú pályamű

(átvételi sorszám:8.)

A pályamű igen nagy alázattal és műgonddal közelíti meg az adott helyszínt és kísérel meg a több évtizeden át elhanyagolt épület integrálását egy valamikori beépítési struktúra stilizált változatába. Ami a romépület integrálását illeti, a törekvés építészeti stílári értelemben sikeresnek mondható, azonban a beépítési struktúra térszövetéhez, a várban „kötelező építési hagyományok” által felszínre kerülő szinte talált szerkezet túlzott kötöttségeket rejt magában. Az így születő térbeli szövet szerkesztési módja miatt a tömeg túlzott tagolását eredményezi. A sokfunkciós nagy épület karakterében ugyan összefogott, de összképében széteső tömeget eredményez. Különösen zavaró ez a Szent György utca felőli homlokzat esetében, ahol a Várszínház és a Karmelita kolostor épületegyüttesének nyugodtabb látványa fel-felszakadozva, kedvezőtlen összemetsződésekkel eredményezve jelenik meg.

A beépítési struktúra szándékolt szövetszerúsége és az így létrejövő túlzottan is tagolt tömeg a funkciók esetében túlzott megkötöttségekkel és kedvezőtlen kapcsolatokat eredményez.

Az egymásra fektetett hasábszerű szerkesztésmód több helyen jelent kényszerű felnyílásokat, mozgásokat a földszinten.

Az épület Dísz tér – Szent György tér irányú átjárhatósága sérül, illetve szükségképpen kényszermozgásokat indukál. Például a Szent György tér felől érkezők az egyik részen a kávéház gazdasági bejáratával, míg a másikon a Várgondnokság bejáratával kerülnek szembe. Hasonlóan funkcionális hangulatot eredményez a hasábszerű szerkesztés a fő funkcionális terek kialakításánál. A rendezvényterem és a kiállítóterek is relatív keskeny, elnyújtott alakzatot vesz fel, ahol éppen a szerkesztésmód miatt ellehetetlenül a terek egymást segítő flexibilis használata.

A választott beépítési szövet és annak tömegszerkesztése túl sok szükségtelen kötöttséget ró az épület egészére. Magas szintű építészeti kialakítása ellenére is több épületre esik szét a tömeg és ezáltal azt a látszatot kelti, mintha több maradványépületet kellett volna integrálnia.

9. bírálati sorszámú pályamű

(átvételi sorszám:9.)

A pályamű beépítési javaslata a Várszínház tömbje felé teresedést nyit: ezen a helyen ez a – bizonytalan kontúrokkal szerkesztett megnyitás indokolatlan, nem kívánatos. A pályázó helyesen ismeri fel, hogy a szabályozási tervben szereplő, Szent György tér felőli lezárás helyett kedvezőbb lenne a tervezett együttes megnyitása, fellazítása, azonban ezt bizonytalan tömegformával, jelentéktelen épületrésszel, erőltlenül igyekszik megoldani. Az épületegyüttes egészének tömegformálása rendkívül kiegyensúlyozatlan, amit tovább ront azáltal, hogy a teljes épületen azonos homlokzati metszetet hoz létre: így az épület kifelé túlzott tömegű, végső soron érdektelen, unalmas képet mutat. Visszafogott – kő-tégla anyaghasználatával, letisztultnak szánt, szigorúan szerkesztett homlokzatformálásával és nyílásrendjével – vélhetőleg – a szerzők ünnepélyes jelleget kívántak adni a rangos középületnek – ehelyett, sajnos, érdektelen, jelentéktelen épület született.

10. bírálati sorszámú pályamű

(átvételi sorszám:10.)

A terv nagyvonalú, értékelhető javaslatot ad. A két épület tömegének mérete közötti feszültség, a tömegkapcsolat teljes hiánya, a régi építmény maradvány jellegének ilyen hangsúlyozása vitatható megoldás. A tömegek egyszerűek, takarékosak, egymásnak igazából hátat fordítanak, a nagy gesztust készítik elő, a déli térfal tölcseres, átlátszó kialakítását. A Szent György téri rendezésre adott javaslata harmonizál a terv koncepciójával, de túlzottan tagolt az adott helyen. A déli tömb magassági mérete jó, keleti és nyugati homlokzatának minimalizmusa már-már könnyörtelen és éppen ellentétébe, monumentalitásba megy át. A kő az adott – hol mintás, hol tektonikus – módon használva idegen a Vár puha vakolt felületeitől. Túlzottan jelentőssé válik az építőanyag, ha nincs formája.

Az udvar fölé emelt üvegkockával próbálja összekötni a két tömeg magasságát. A terv kidolgozottsága, alaprajzi tisztasága, szakszerűsége, végiggondoltsága, szakági munkarészei elsőrangúak.

A bíráló bizottság a pályaművet önmaga elveit, mondanivalóját bátran vállaló koncepciójáért 1 millió forint összegű megvételben részesítette.

11. bírálati sorszámú pályamű

(átvételi sorszám:11.)

Az épület beépítésének egyik hibája, hogy Szent György téri homlokzatának pozíciójával mintegy felezi a Várszínház főhomlokzatát – s instabillá teszi a ház (és környezete) kapcsolatát. Agórája fedett – ekként nem is jut természetes fényhez és iránya sehonnan – sehova nem vezet, nem tendálja a benne történő mozgásokat. A földszinti, hatalmasra méretezett WC-csoportok igen „előkelő” helyre kerültek – a Szent György téri megközelítés két oldalán – domináns szerepük elfogadhatatlan. Homlokzataival igyekszik ugyan egy korszerű, mai hangvételi építményt produkálni, ám pl. a Szent György téri két túszerű torony-elem igen szervesen illeszkedik a házhoz. Az üveg – mint homlokzatképző anyag – ilyen mennyiségben idegen lenne a Vár hangulatában, s a napszaktól, időjárástól függő színtónusa, csillogása ezen a helyen igen vitatható látványt eredményezne.

12. bírálati sorszámú pályamű

(átvételi sorszám:12.)

A terv új beépítése a Szent György téren viszonylag kis, csupán a kápolna romjainak bemutatását biztosító burkolt előteret ad, a további területeket parkosítja. Ez a megoldás felszámolja a tér eredeti karakterét és ugyanakkor nem jár előnnyel, sőt a láthatóan nagyvonalúra tervezett déli homlokzatra alig ad távoli nézetből olyan rálátást, amelyet ne akadályozna a növényzet.

Az épület alaprajzi rendszere jól áttekinthető és jól átjárható. A fedett udvar, agóra azonban ténylegesen csak találkozásra és várakozásra szolgál, pihenő funkcióhoz gyakorlatilag nem csatlakozik. A nyitott udvarhoz csatlakozó étterem és drinkbár a kitelepülés lehetőségét már lehetővé teszi.

A kelet-nyugati irányban vezető passzázs jól biztosítja ugyan az ütemezhetőséget, de nem fontos pontokat köt össze, így végleges szerepe további tervezésre várna. Az épület tömegét meghatározza a Dísz tér felől tervezett hatalmas üvegprizma, amelynek dimenziói gyakorlatilag azonosak a főbejárati rizalitával.

Bár kétségtelen, hogy korszerű és kreatív világítástechnikával ezt a tömböt illetve látványt attraktívvá lehet tenni, de a resume mégis az, hogy a budai vár e pontján ilyen jellegű attrakciókra nincs szükség.

Az is kétségtelen, hogy különösen napnyugta után attraktívvá válhat az emeleti lamellasor mögül kiszűrődő fény. De ez az oldalhomlokzatokon már akár zavaró is lehet, a déli főhomlokzaton a bejárat kétszintes kialakítása illetve méretei miatt már léptékteleenné válik.

13. bírálati sorszámú pályamű

(átvételi sorszám:13.)

A meglévő falakat nem magasítja, ezt nem tartja kívánatosnak, hanem a régi lábazati falra hatalmas tetőt épít, melynek magassága a Szent György tér felé fokozatosan csökken, s a színház előtt már előnytelenül alacsony térfalban végződve zárja a Szt. György teret. A Honvédpárancsnokság épületmaradványának vertikális bővítését nem tartja járhatónak. A Szt. György tér felőli új épületszárnyba helyezi el az impozáns, magas légtérű, oszlopcsarnokos, keresztirányú agórát, mellette a sokcélú termet. A két utca közötti átjárást biztosító agóra nagyvonalú téralakításának értékét csökkentti, hogy a keresztirányú elrendezés miatt nem tudja az egész együttes belső forgalmát szervezni, s az ütemezés szempontjából bizonytalan, inkább az egy ütemű megvalósítást inspirálja.

A régi épület udvarát aulaként visszaállítja, s azt felülről világítja.

Az agóra alatti időszakos kiállítási tér belmagassága kicsi.

Modern, de illeszkedő tömeg és homlokzatképzés jellemzi, határozott egyedi és kvalitásos jegyekkel. Érdekes az első és második ütem tömegképzésének folytonossága, kompakt jellege, mely ugyancsak az egy ütemű megoldást kívánja, annak ellenére, hogy az ütemezés lehetőségét modellfotók sorozatával kedvezően szemlélteti.

A szerkezetek kialakítása és anyaghasználata a régi épület bővítésénél hagyományos megoldásokat követ, míg az új épületszárnynál ettől karakteresen eltérő, korszerű, inspiratív.

A hatalmas tető kő burkolattal történő fedése az együttesnek kultikus hatást biztosít, de az anyaghasználat ezen a helyen és ilyen méretben, erősen vitatható.

A terv a program szerinti funkciókat biztosítja. A programhoz viszonyított többlet 600 m² alapterületet az alapfunkciókhoz szükséges többlet raktár-igénnyel indokolja, ami elfogadható.

A bíráló bizottság a pályaművet attraktív monolitikus térszervezési javaslatá elismerésül 2 millió forint összegű megvételben részesítette.

14. bírálati sorszámú pályamű

(átvételi sorszám:14.)

Remek a kérdésfeltevés, a bevezető gondolatsor, az esszé.

Véleményeket erősen megosztó munka. Van, aki szerint: kidolgozatlan. Más brutális tömeget lát, környezetidegen épületet... Mások a makett csalóka látványát érzik ebben inkább. A tervnek azonban több az erénye, mint az első pillantásra látszik.

A tervező vállalja az utcavonal törését, s nem alakít ki – más pályázókkal ellentétben - párhuzamos rendszereket a házban. A két főbejárat szisztémáját megoldja. A tömörnek látszó tömb a Szent György tér felől tölcészerűen megnyílik (a maketten ez érzékelhetetlen) és részben – kávéházként - nyitott a Szent György utca felőli fronton.

A tervező kitiltaná a közlekedést (a ház környékéről, de az egész Várból is), megközelítés föld alatti úton lenne, a garázs is ott.

„Csiszolt amorf kristályszerű plasztika” az egész épület – írja a szerző, s ezt szolgálja a különleges tetőszerkezet. „Bekapja” a romot – mondja, s ezzel a legjobb konkurens tervek egyetértenek... De az egész érzete: túl nagy egyben.

Négyfelől van kapuja a tervezett együttesnek, s ez az összes funkciót jól kiszolgálja, s fordítva is igaz, jó megközelíthetőséget is kínál.

A Dísz tér felőli ünnepélyes térben tervezi a „magyar államiság” kiállítását, ami a feladat fontos részének elfogadható megoldása..

Minden ház vakolt a Várban – így szól az építész által megfogalmazott tétel, ami a téglaporos – színezett - vakolat indoka. Vagyis a külső megjelenés alkalmazkodik is, meg nem is. Javaslat az ütemezhetőségre: első szakasz a romépület, de vele a teljes pinceszint megépítése. Dícséretes a műszaki részek kidolgozottsága.

A bíráló bizottság a pályaművet szűkszavú, szigorú, ugyanakkor innovatív javaslata elismerésül 1 millió forint összegű megvételben részesítette.

15. bírálati sorszámú pályamű

(átvételi sorszám:15.)

A pályamű leírásában és koncepciójában is igen nagy teret szentel a Szent György tér jövő sorsának. Kihangsúlyozza a Szent György tér L alakjának fontosságát, ugyanakkor az L betű két szárának találkozását új facsoport telepítésével bizonytalanítja el, éppen a leginkább határozott megformálást igénylő helyen.

A tervezendő új, s a kiegészítendő meglévő épülettömeg együttesét át-, be- és kivágással indokolatlanul túltagolja. Az épülettömeg mesterkélten tagolása egyfelől funkcionális kényszermegoldásokkal, másfelől szükségtelenül sok maradék térrel jár.

Az indokolatlanul esetleges agóra semmiféle jóleső elidőzésre nem invitál, határozatlan formája, kötött éttermi kapcsolata nem segíti elő a gyülekezést. A rendezvényterem sem elhelyezésében sem kilátásában nem kellően reprezentatív. Az épületek között kialakuló terek esetleges koordinátái zavaróak. A homlokzatokon esetlegesen megjelenő felhasadások, átkötő elemek zavaros összképet eredményeznek. A tetőformák hajlásszögei, gerincmagasságai is jelzik a szerkesztés esetlegességét. Összességében mind a szerkesztés módjában, mind építészeti koncepciójában, mind részleteiben túl sok az esetlegesség. A kompozíció ziláltságát nem ellensúlyozza a visszafogott és időtálló anyaghasználat.

16. bírálati sorszámú pályamű

(átvételi sorszám:16.)

A pályamű rendkívül erős gondolatiságot közvetít. Szerzői abból indulnak ki, hogy az épületegyüttes helyszíne „Magyarország szellemi, spirituális közepeként is értelmezhető”, a hely szellemének „spirituális,...különös ereje, jelentősége van.” (Ez nem ennyire egyértelmű.) Megállapítják, „az évtizedek óta magányos romként ... álló egykori Főparancsnokság romépülete építészeti kevéssé, érzelmileg-történetileg annál inkább értékes épület-tárgy.” (Ezt a nézetet a bíráló bizottság is osztja.) „A hely pedig olyan határhelyzetet jelent, mely az egykori polgárváros és a Palota közötti váltásról szól, határozott pólust igényel.” (A megállapítás telitalálat.)

A gondolati alapvetést az alkotók akként formálják építészeti alkotássá, hogy a Honvéd Főparancsnokság épületének csarnoktere helyén közel 40 méter magas, monolitszerű donzsont szerkesztenek. Ennek falszerűen kiképzett, nyitott átriumot övező funkcionális tereiben egy felülről lefelé járható folyamatos rámpán ezer év magyar történelmét bemutató állandó kiállítást alakítanak ki. A rámpa – a végén már át-nem-járható alagutakban – a pinceszint alatt is „folytatódik”, utalva a teljességgel meg nem ismerhető történelmi gyökerekre. A koncepció minden részlete átgondolt, szuggesztív spirituális töltettel bír – más kérdés, hogy a végigvezetett múzeumi koncepció önmagában hogyan értékelhető.

A javaslat rendkívül ellentmondásos.

Kétségtelen tény, hogy az épületrom kiegészítését tekintve a választott megoldás – ha csupán önmagában, építészeti műalkotásként tekintünk az együttesre – érdekes. A tömegforma erőteljes és rendkívül kiegyensúlyozott. Az épületkontúrok finoman reagálnak a környező beépítésre. A Szent György tér befuttatása az épületegyüttes belsejébe finom átmenetet képez az inkább térség,

mint térként jelen lévő szabad terület felől a Vár városiasabb részei felé. Az itt kialakított udvarra nyitott üzletek, vendéglátó helyek gazdagítják a múzeumi-kulturális funkciókat, miközben további transzparenciákkal teremtik meg az átmenetet e külső és belső terek között. Az építészeti rész megoldások jól támogatják, erősítik az alap gondolatot, mely szinte a múzeum-torony posztamenseként kezeli az épületmaradványt. A szerzők lehántják a Főparancsnokság épületének – a jelentőségét veszített épülettorzión immár inkább zavaró, túlzó díszítésként ható - kőburkolatát, s a mögötte kibomló téglafalat megtisztítva, nyersen hagyják. Az épület más részeinek elbontott tégláival burkolják a tornyot, ahol a rámpák vasbetonlemezeinek szegélye a homlokzatra kivetülve megmutatja, mintegy kívülről is láthatóvá teszi a funkciót. Az épületegyüttes minden részlete finoman kimunkált, semmi sem a véletlen műve – a torony nagyobb, vagy éppen lőrés-szerű nyílásai éppúgy, mint a belső kialakítás részletei az átgondolt spirituális célt szolgálják.

A javaslat a fent kifejtett értékei mellett is rendkívül vitatható. A lakótoronyra emlékeztető múzeum-torony megjelenése ehelyütt nem támogatható, a választott forma veszélyesen közel visz a nem kívánt, archaizáló építészeti gondolatkörhöz. (Csak kifejtésének a közhelyszerűségtől elemelő magas színvonala menti.) Másrészt, a múzeum-torony központi tereit bontásra ítéli – pedig, ha van a maradványon belül vitathatatlan építészeti érték, akkor az éppen ebben testesül meg.

Harmadrészt – és ez a legsajnálatosabb – a pályamű múzeumtoronyának gondolatisága nem fogadható el. A múzeum-torony történelem-kivonata némileg leegyszerűsített, ezen túlmenően fölösleges – erre a célra ott a Nemzeti Múzeum, a kívánt terjedelemmel. A kiállításra használt alapterület igen kicsi. A korszakok értékrendjének a belmagasság változásával, vagy a fény megnyitásával – megvonásával történő kifejezése – mint történelmi ítélet – szakmai szempontból téves. A múzeum működtetése, rendezése, az időszakos kiállítások szervezése megoldatlan.

A bíráló bizottság a pályaművet építészeti bátorsága, gondolatgazdagsága elismeréséül 2 millió forint összegű megvételben részesítette.

17. bírálati sorszámú pályamű

(átvételi sorszám:17.)

A terv egyetlen – épületformának alig nevezhető – alakzat létrehozásával szinte valamennyi lényeges kérdésre választ ad. Olyan formáról van szó, amely szokatlansága és „üzenetei” révén a vári környezettel erős kontrasztban áll a Szent György téren és a Dísz téren egyaránt, nagy feszültséget teremt. Az épület szigetszerű helyzete azonban ezt a szobrászi tettet is elfogadhatóvá teszi.

Az épület zárt (felréselt) falfelületei egy hatalmas előtetővé válva lefedik az épületmaradványt, amelyet így – mai méretében megtartva – nem terhelnek homlokzatmagasítási feladatok, a Dísz téri térfal bár virtuálisan, de eléri a kívánt magasságot.

A test dél felé is nyitott, de ott a tető összenő két zárt épülettömeggel, amelyek vékony pilléreként és végigfutó üvegfalon nyugszanak. Egy nagy rózsaszínű test lebeg a ház, a romok fölött! Elsőrangú ötlet, szépen kidolgozott, emlékeztető épület. Térszervezése az alap gondolattal összhangban van. Az egyes szintek kapcsolatát, az épület belső forgalmát és a környező nyilvános terekkel való kapcsolatát megoldja. A kiállítóterek a pincésintet is igénybe veszik. Az épületforma, az épületmaradványt óvó gesztusa és kapuzatszerű déli kialakítása miatt emblemikus szerepre számíthat, a főváros, a Vár progresszív tetteinek, látnivalóinak egyikévé válhat. A bíráló bizottság azzal is számol, hogy az adott helyen egy építészeti csúcstermék, nemzetközi minőség és orientáció új energiákat szabadíthatna fel mind az építészeti, mind a műemlékvédelmi közgondolkodás terén.

A 17. sz. pályamű ugyanakkor él a legjobb magyar építészeti és műemléki hagyománnyal, amely az építészeti mű városépítészeti indíttatását feltételezi. Ez a terv is városépítészeti helyes alapokon hozza létre építészeti eredményeit, de az építészeti megfogalmazásban nem

elégzik meg a városépítészeti meghatározók direkt materializmusával, (mely sajnos szintén magyar hagyomány), hanem az építészeti megoldásban is új, alapvető kérdéseket vet fel és válaszol meg. Épülete tematizálja a tektonikát, a gravitáció megkérdőjelezhetetlennek tűnő jogait az épületben, és mindezt teszi a Várban, pontosabban Vár légtérben! E tekintetben nemzetközileg is a legaktuálisabb kutatásokkal hozható párhuzamba, de főleg nem ezért dicséretes a ház lebegése, hanem mert a romok fölé kerülésnek ez a legmeggyőzőbb változata. Kiemelendő továbbá az az eljárás, ahogy anyagtalanul – pontosabban az anyag térben „szétszór” elrendezése által – meghatározza azt a volument, amely a budavári Szent György tér és Dísz tér között elhelyezendő épület helyes (szükséges és elégséges) volumene. A kimetszések és bemetszések, az alávágások és lebegő formák külső élei, felületei jól átgondolt tömegvolument határoznak meg anélkül, hogy a tömeget anyaggal létre kellene hozni. A térfal történelmi kategóriájának eféle – dekonstruktív – átértelmezése a terv egyik nagyon fontos és aktuális üzenete.

A bíráló bizottság úgy ítélte meg, hogy a tervben lévő gondolatok olyan erősek, hogy azoknak megvalósítása ezen a helyszínen kívánatos, ezért a pályaművet 6 millió forint összegű díjban részesítette.

18. bírálati sorszámú pályamű

(átvételi sorszám:18.)

Szépen kidolgozott terv, gondosan cizellált homlokzatokkal, ám a pályamű igen nagy hibája a Zsigmond kápolna ilyen mérvű felépítése – rekonstrukciója, s különösen hibás e kápolnatest összekötése az építmény egyéb részeivel. Így a ház igen nagy, túlméretezett, terjengős tömeget alkot – amely a Dísz tér – Szent György tér kapcsolatában nem szerencsés. Az objektum legömbölyített, nagyon alacsony hajlásszögű teteje idegen gondolat a Várban. E tetőt tartó roppant karcsú pillérek, amelyek a ház cizellációját is fokozni próbálják, különösen a Dísz téri homlokzat sarkainál vitatható elemek. A már említett – szép és alapos kidolgozás egy olyan – ma itthon divatos építészeti képvisel, amelynek jelenléte ezen a helyen több, mint kérdőjeles szándék.

19. bírálati sorszámú pályamű

(átvételi sorszám:19.)

A tervezők a Szent György tér felé eső épületelőteret kidolgozták ugyan, de ennek eredményét sajnos nem lehet támogatni. A Sándor palota déli előtere a tervezett úttal más koordinátarendszert kap, a tér hosszanti sávja is a vizuálistól eltérő tengelyt nyerne, ami sem a Sándor palota homlokzatához, sem a bővítmény homlokzati síkjához nem igazán illeszkedik. A földszinti alaprajz jól átjárható és a funkcionális kapcsolatok is megfelelőek, de problematikus az épületből feltáruló látvány tengelyének és a további út folytatását meghatározó burkolat irányának eltérése.

A pályamű tömegalakításának koncepciója elvileg nem kifogásolható. A tervezők önálló tömeget alakítottak a meglévő épületromokhoz és a további funkciókhoz teljesen új épülettömeget terveztek.

A konkrét terv azonban már több szempontból is kifogás alá esik.

A meglévő Dísz téri tömegre olyan ráépítést terveztek, amelynél látható törekvés volt az egységes látvány létrejötté. Ez nem csak homlokzati felületek megválasztásánál, hanem a nyílások sematizálásánál, a homlokzati struktúra leegyszerűsítésénél is tetten érhető. Ezzel azonban egy olyan új-régi tömeg jön létre, mely alig emlékeztet az ott lévőre, önmagában pedig jellegtelen, arctalan.

Az új épülettömeg olyan internacionális architektúrát mutat, amelyik még egyediségével sem biztosít a vár e fontos pontján olyan karaktert, ami elviselhető lenne.

A tömegre szerkesztett tetőt formázó fémlamella-együttes az épülettömegtől is idegen, mind arányrendszerében, mind látványában.

Az alaprajz szerkesztése szempontjából nem tűnik előnyösnek a két épülettömb közötti aligkapcsolatrendszer. Ugyancsak alaprajzi elrendezésből adódik a Várszínházhoz közelebb eső épülettömb kedvezőtlen látványa, ahol a főbejárat, illetve sarok-megoldás nem ad egyenértékű látványt a Várszínház homlokzatával.

20. bírálati sorszámú pályamű

(átvételi sorszám:20.)

A terv a vári építészet változatosságát és harmóniáját tartja követendőnek. Az új épülettömeg magassága a Szent György téri épületek magasságához, arányrendszeréhez igazodik.

A Honvéd Főparancsnokság épületére 1 szintet épít, melyet 40 fokos hajlásútetővel fed le.

A csatlakozó épülettömegek lapostetősek, önálló architektúrával és megkülönböztetett anyaghasználattal, ugyanakkor a feszültségmentességre is törekedve. Az új tömegek a Szt. György tér felé lépcsőzőek. A terv érdekes gondolata az egykori Honvéd Főparancsnokság épülete (és egyben a Dísz tér) tengelyének illetően továbbvezetése a Várszínház és a Sándor palota felé, bár ez a ferde belső tengely és téralakítás a tágabb terület vizsgálatában már jóval problematikusabb javaslatnak tűnik.

A térszervezés a Honvédelmi Főparancsnokság Dísz téri homlokzatának szimmetria tengelyébe helyezett agóra határozza meg, mely logikusan folytatja a volt Honvédelmi P. épületének Dísz téri előterét, igazodva annak irányához és szélességi méretéhez. Az agóra hossz tengelye egyben a látogató útvonal szervező tengelye, melynek második bejárata az agóra dél-keleti oldala előnyös vizuális kapcsolatot létesít a színház utcai épületekkel, melynek hatását az információ és ruhatár földszintes, részben zárt tömege leront. Előnyös, hogy a dél-keleti kapunál kisebb teret kíván kialakítani, de a tömegképzés ezen a ponton sajnálatosan kiérleletlen és bizonytalan. A pályamű sajátos belső ellentmondásossága, hogy a nagyvonalú összefogott téralakítást a tömegképzés nagyvonalúsága és egysége nem követi.

A környezetrendezési, kertépítészeti munkarészek részletesen kidolgozottak, felhasználható javaslatokat adnak.

Az agóra a Dísz téri előtérrel, kávéházzal és a nyugati oldalára helyezett közösségi terekkel a Szent György térre néző étteremmel, nagyvonalú térsorozat.

Az étterem az előadóterem közelében került elhelyezésre, ami reprezentációs szempontból (fogadások) jól használható. Az étterem feletti terasz és kávéház nagyvonalú kilátást biztosít a Szent György tér felé, de megközelítése körülményes. A tér felé lépcsőző tömeg vitatható. A vertikális közlekedés rejtőzködő, alulreprezentált.

A bíráló bizottság a pályaművet nagyvonalú belső térszervezése és a reprezentációs funkciók megoldása elismeréséül 2,5 millió forint összegű megvételben részesítette.

21. bírálati sorszámú pályamű

(átvételi sorszám:21.)

Jól ítéli meg, hogy a pályázat egyik alapkérdése városszerkezeti jellegű. Az elpusztult ház maradó értékeivel, helyreállíthatóságával érdemes foglalkozni. A kápolnaromok bemutatása megnehezíti a színház környezetével való illesztést.

Az „agórát” megpróbálja értelmezni. ...

Az I. ütem leírásánál – helyesen – elkülönített állandó kiállítást tervez. A II. ütem – Szent György térről feltároló rendezvényterme szükség szerint alakítható.

Az alaprajz vonala, elrendezése két párhuzamos sík, mellyel nem követi az utca tompaszögű hajlatát.

Az állandó kiállítás helyszíne csatlakozik a díszlépcsőházhoz – helyesen.

Rendezvényterme hatalmas, de a Szent György tér felől az elosztó tér igen szűkös.

A ház külső megjelenése archaizáló, se nem régies, se nem korszerű. Különösen ellenszenves a Sándor-palota déli homlokzatára utaló Szent György téri hat oszlopos portikusz és timpanon, ami nem is szervül a körülötte kitüremkedő házrészek között.

22. bírálati sorszámú pályamű

(átvételi sorszám:22.)

Meglehetősen hosszú történelmi fejtegetés következtetéseként rámutat a kiírás vélt hiányosságaira, konzervativizmusára és bizonyos értelemben felülbírálja azt. Vitatja pl. azt, hogy a hely Magyarország igazi történelmi központja lenne. Ezért a kiírásban foglalt program helyett a már meglévő kulturális intézmények kiegészítő, időszakos kiállítására való háttérintézmény létrehozását javasolja. Ezzel a gesztusával szétfeszíti a kiírásban megfogalmazott funkcionális igényeket és felvetődik a kiírásnak való nem megfelelés kérdése. A pályamű arra vállalkozik, hogy „materializálja” a különböző régebbi beépítések térfalait, geometriáit, a tömör és átlátszó elemek kombinálásával. Ez így egyszerre túl sok és túl kevés. Városépítészeti megfontolások alapján hatalmas tömeg elhelyezését javasolja, amely esetében annak „átlátszósága” oldja a tömeg méretéből adódó feszültségeket. A tömeget megnövelő szándék indokolatlanul délre tolja a szabályozási vonalat, ami által az épület déli külső héja lenne az egykori templom északi határoló fala. A Szent György tér felől így indokolatlanul „ráfeszül” a templom romra és egyúttal hatalmas tömegével a Színház utcai oldalt is feleslegesen sikátorrá teszi.

A hatalmas tömegű épület új építészeti formanyelvet kíván létrehozni, tagadja a környezetében szokásos lyuk-fal architektúrát, azonban sem tömegalakítása, sem homlokzatképzése nem elfogadható ezen a helyen. A déli irányban fölöslegesen megnyújtott épület a belső udvarok megsokszorozását eredményezi.

Mind az új részen elhelyezett tetőfelület képzők, mind a Honvéd Főparancsnokság tetőfelépítményei kisztílű formai elemeket eredményeznek. Homlokzatai nemcsak a vári környezettől idegenek, hanem önmagukban is esetlegesen formáltak.

Az épület sem beépítési javaslatával, sem részletmegoldásaival nem elégíti ki az e helyen elvárható igényeket.

23. bírálati sorszámú pályamű

(átvételi sorszám:23.)

A szerzők a múlt és jövő kapcsolatát, egymásra hatását, feszültségét akként kívánják megjeleníteni, hogy a volt Hadügyminisztérium helyére, valamint a volt Honvéd Főparancsnokság épületmaradványainak kiegészítésével létrehoznak egy olyan épülettömböt, amelynek habitusa – szándékaik szerint – alkalmazkodik a Vár meglévő beépítéséhez. A javaslat szerint ez visszafogottan klasszicizáló tömeg- és homlokzatformálással lenne megvalósítható. E gondolatmenetet követve a kiegészített épület déli szárnyán megismétlik az északi szárny – átalakított, leegyszerűsített – portikuszát. A két épületrész között a síkობól kibillentett üveghasábot konstruálnak, valamint a déli épületszárny belsejében (mert a historizáló homlokzatot csak burkolatnak tekintik) – a program és a funkció által nem igényelt – hatalmas gépészeti apparátussal mozgatott, konténerelv szerint szerkesztett hipermodern kiállítóhelyet alakítanak ki – ezzel kívánják a „jövőt” megidézni.

A pályaműben bemutatott épület – azon túl, hogy a választott elv önmagában is tévesnek ítélnélhető – építészeti minőségét tekintve messze elmarad akár a legutóbbi korban itt állt eredeti épületek, akár a közvetlen vagy távolabbi környezet épületeinek színvonalától.

A szerzők által „óvatos”-ként aposztrofált alkotói szándék eredménye vélhetően elnyerné az előzményeket nem ismerő laikus közvélemény tetszését, azonban az a ma általánosan elfogadott elvekkel nem összeegyeztethető. Az illeszkedés elve nem formai hasonulást, hanem a hasonló építészeti minőség követelményét jelenti.

24. bírálati sorszámú pályamű

(átvételi sorszám:24.)

A terv a mezőny egyik legfrissebb megoldását adja a déli épületszárny tekintetében, és az egyik legközhelyszerűbbet a Honvéd Főparancsnokság épületszárnyának emeletráépítésénél. E különbség a két épületszárny összeépítésének nyersességét okozza. A kapcsolat additív, zárt sorú utcaképpen elfogadott illeszkedési szabályokra utaló. Feltehető, hogy ez az eljárás a terv azon elgondolásával van összefüggésben, hogy a Szent György tér beépítését is előirányozza, azaz az utcák utcákká, a tér térré válását javasolja. A javasolt „térbeépítés” azonban éretlen, nem meggyőző, ahogy ez a tervezési program nélküli épületeknél lenni szokott.

A terv másik ellentmondása súlyosabb: nyitott déli térfala csak a Szent György tér be nem építése esetén lehet hiteles és indokolt. A térre tervezett házai felé a térfal ilyen mértékű megnyitása elfogadhatatlan.

A tervezett épület értékei közül mindenképpen említésre méltó a hátranyúló szárnyak térbeállításai (lábakon álló plasztikus testek) és a kompozíció egyidejű befelé fordulása. Mindkét épületszárny szépen formált, de összehangolatlanságuk némi hiányérzetet teremt. Szellemesek az épület alaprajzai, térfűzése, térkapcsolatai, jó az új épületek anyaghasználata, a transzparencia eszközeit is felvonultatja.

A volt Honvéd Főparancsnokság emeletráépítésének színvonala elmarad a mű többi megoldásának színvonalától. Ismert eljárás, de idejétmúlt. A fémmel burkolt falak tető analógiát jelentenek, de még így sem kívánatos a közvetlenül a romra emelt magastető.

Kívánatosnak tekinthető épületmagasságot tervez, de ezzel sem tudja feledtetni a ráépítés véglegesülő ideiglenességét.

A bíráló bizottság a pályaművet építészeti arculata, kidolgozottságának magas színvonala, és elsősorban déli épületszárnyának megoldása elismerésül

1 millió forint összegű megvételben részesítette.

25. bírálati sorszámú pályamű

(átvételi sorszám:25.)

A szépen formált és kidolgozott terv legnagyobb hibája, hogy önnön képletszerűségének „rabja” lett. Haránt irányú kiállítóterei (a műleírásban kapusorként említett motívumok) nem szolgálják maradéktalanul az általuk befogadandó funkciókat. E „kapusor” alatti agóra kétségtelenül nagyvonalú tér. A Dísz téri maradvány épületre helyezett ellipszis forma idegen e vári környezetben, különösen úgy, ahogyan „összemosódik” az oldalhomlokzatokkal. A házat, illetve agóráját átszelő fal – amely dinamikusan mutat a Szent György tér és a palota felé, inkább építészeti divat-elem, mint JEL-hordozó motívum. A ház minden részlet-értéke mellett is idegen test lenne a várban, valahol a hagyománytisztelet és a progresszió között félúton jár, s ezt a félutasságot a hely nem viseli el.

26. bírálati sorszámú pályamű

(átvételi sorszám:26.)

A tervezők a Szent György tér felé eső beépítésnél - eltérően a kötelező épületkontúrtól - új felfogású megoldást választottak. A Sándor palota és az új épületrész előtere zöld térré alakulna és újdonság, hogy a térhez egy olyan új zöldterületi nyúlvány csatlakozna, amelynek ferde síkja ezen a területen meglehetősen szokatlan.

Ennek az épületrésznek a zöld tetős megoldása kétségtelenül újszerű, de ettől a környezettől meglehetősen idegen - a ferde felületnek sincs a látványon túl egyéb „fogható” funkciója. A terv kétségtelen érdekessége az új torony, amelyik a palota kupolája és a Mátyás templom közötti látvány középső eleme lenne.

Igaz ugyan, hogy az elpusztult Kalina-féle épület kupolája is meghatározó elem volt valaha, de a helyi szabályozásból egyértelmű, hogy ezen a helyen, ahol sosem volt torony, nem igazán támogatható ez az új elem. Ennek léte a tömeg- és formai kompozíció mellett funkcióval is alig van alátámasztva. A Várban nagyon sok helyről feltárulkozó kilátás erről a pontról kétségtelenül érdekes új attrakció lehet, de ez az újdonság nincs arányban a beavatkozás nagyságrendjével. A választott tömegek kompozíciójánál is gondot okoz a meglévő, megmaradó épületrészre tervezett súlyos épülettömb és a Dísz téri bejárat fölé tervezett pártázat tömörszerű elem. Az így megmagasított épülettömb ugyan illeszkedik a környezetéhez, de látványában nem igazán harmonizál a két új épülettömbgel, és az alatta megtartott rom-épület látványával. A homlokzati architektúra is alá van rendelve annak az elképzelésnek, amely itt alapvetően és meghatározóan épülettömegeket kíván hangsúlyozni. Ez a látványban gazdag, míves környezettől idegenszerű megoldás, ami nem támogatható.

27. bírálati sorszámú pályamű

(átvételi sorszám:27.)

Mértéktartó közelítés jellemzi, mely egyaránt el akarja kerülni a passzív illeszkedési kényszert, ill. a kihívó konceptualista építészeti válaszokat.

A Honvédpárancsnokság épületmaradványát tiszteletben tartva, arra egy- ill. két új szint ráépítését javasolja. A ráépített új szintek homlokzati ritmusa az eredeti épülethez igazodik.

A megemelt épülettömeget kőburkolatú lapos tetővel zárja, melyet teraszként nem hasznosít, s a vertikális közlekedést nem biztosítja.

Az új és régi lábazati homlokzati falakat erőteljes, már-már didaktikus párkánnyal választja el, mely az adott magasság és a ráépítés hasonló mérete miatt kedvezőtlen (közel 1:1 arányú) osztást eredményez.

A tervezett épületszárny Szent György tér felőli homlokzatát visszahúzza, így a teret megnöveli, ill. a színház bejárat előtt is kedvező teret biztosít, s a tér szempontjából előnyös helyzetbe hozza a színház épület homlokzatát.

Miközben az oldalhomlokzatoknál, s részben az új ráépítéseknél is a meglévő épület ritmusa dominál, addig a Dísz tér felől, de különösen a Szent György tér felé ettől eltérően és következtelenül, nagy léptékű, keresett építészeti gesztusokat alkalmaz. A Szent György tér felőli térlezáró homlokzaton megjelenő hatalmas tektonikus vázszerkezet inkább a szűken értelmezett modern építészet felé tett gesztus, mely sem a tér, sem a tervezett épület sajátosságaiból, arányrendszeréből nem vezethető le, s így ezen a helyen, mint hatalmas felnagyított „loggia”, szervesen, bántóan és léptéktelenül jelenik meg.

Az épület tér felőli nyitottságának pozitív gondolata nem párosult attraktív építészeti megfogalmazással.

A Szent György teret egységes nagyvonalú kőburkolatú felületként javasolja kialakítani, melyet csak a Szent Zsigmond templom diszkrét zöld felülettel kiképzett maradványainak bemutatása szakít meg.

28. bírálati sorszámú pályamű

(átvételi sorszám:28.)

A romot „mútgáryként” értékeli, amely akár kiemelhető a környezetéből.

Ám az üres telken elhelyezhető „Vízikapu fogadó”, s maga a hiányzó várkapu összeköthetné a feladatban megjelölt helyszínt a környezetével, s ezért ezek – a kiírásban szereplő feladatban nem szereplő - építésére, ill. tervezésére is kell gondolni – írja.

A burkolt gyalogos tér „átfolyik a házon”. Vitatható, egyáltalán nem biztos, hogy kell egy harmadik utca a Színház utca és a Szent György utca között, azokkal párhuzamosan.

Az új épület e terv szerint a régihez tömegében és téralakításában hasonló lenne. A régi házra, vagyis a romra ráépít egy emeletet. Ez akár nyílás-kiosztás, akár anyaghasználat tekintetben látványosan eltér a rométól, mégsem teremt izgalmas feszültséget a ráépítés és a régi alapja között.

Meglévő téglaboltozatok helyett üvegboltozatot tervez! S ezzel egyidejűleg eltünteti a megmaradt díszlépcsőházat, s átgázol a díszudvaron is!

A II. emeleti kiállításhoz megfelelő biztonságtechnikát rendel.

A Színház utcában – belülről is megközelíthető – üzletek, műhelyek sora lenne, s ez életet vinne az utcába is, tehát nem csak házban belül.

Megfogalmazásában az agóra inkább szeráj, s ebben is van igazság. Bár a szerájban meg is száll a vendég...

Az új nagy (kiállító) tér „nyitható felülvilágító lamellákkal” a „tubus-magtárak”, s más falusi gazdasági épületek reminiscenciája. Talán inkább ipari csarnokok tetőzet megoldására emlékeztet. Ez pedig mind a két nagy rálátás felől, a Dísz tér és a Szent György tér irányából is inkább zavaró, mint tetszetős látvány e különlegesen érzékeny közegben.

A tervezett együttes múzeumi funkciói használhatónak tűnnek.

29. bírálati sorszámú pályamű

(átvételi sorszám:29.)

Telepítési elvei egyszerűek: a turisztikai központtal éri el a déli telekhatárt, és egy hatalmas sátor formájú rendezvényteremmel benyomul a Szent György térre. A sátor téralakítási szempontból rossz helyen van, annak ellenére, hogy a Zsigmond kápolna alapfalai fölé készülne.

Funkcionálisan emiatt az épület nélkülözi az egységességet, elemeire szakad.

A HP épület beltéri adottságait jól illeszti a funkcióhoz, a főlépcsőt tekintélyes lépcsővel folytatja az emeleten, a legfontosabb helyiségek jó funkciót nyertek (fogadó terem a közép rizalitban). Az ideiglenes kiállítások terei sematikusak.

Az épület tömegformája bizonytalan, ellentmondásos, sőt a szerkesztésmód (sávok) és a tetőforma diszsonáns, érthetetlen, a belső udvart átszelő lyuggatott falak indokolatlanok.

A Dísz téri portikusz oszlop + szobor díszei feleslegesek, patetikus hatásuk a funkció félreértéséről tanúskodnak.

A „sátor” műgyantás műköfelületei kétséges szakszerűségük mellett a tér, sőt a Vár építészeti adottságaitól idegen, tulajdonképpen giccses megoldások.

Az ütemezhetőséget az épület kettévághatóságának biztosításával véli elérni.

30. bírálati sorszámú pályamű

(átvételi sorszám:30.)

A pályamű karakteres átfogó alapgondolata, hogy szinte a teljes tervezési területet háromszintes oszlopperendés kollonáddal keríti körül. Ebbe a megastruktúrába, mint egységes keretbe helyezi a régi és a tervezett új épületeket, azonos karakterű térfalat alakítva mindkét tér felé, ill. az

összes homlokzaton. Az alkalmazott pillérgerenda rendszer hol valóságos, hol virtuális térfalat képez. A választott megastruktúra alkalmas arra, hogy a Honvédpárancsnokság épületmaradványainak folytatásának építészeti problémája alól mentesítse magát, az épületmaradványt alrendszerként kezelve, egyben alá is rendelje a konceptualista építészeti foglalatnak.

A megastruktúra, azon túl, hogy e helyen múlt nélküli építészeti elem, egyben jelképszerűen jeleníti meg azt a felfogást, hogy a megmaradást a jövő alá kell rendelni.

A pályamű a Zsigmond kápolna mellett, annak tornyával megegyező 60 m. magasságú ún. „kristálytorony” építését veti fel, melyet a „megmaradás és a jövő tornyának” nevez. A torony önmagában elgondolkoztató javaslat, de az utaláson és látványelem szerepén túl sem szakrális, sem más funkciója nincs.

Az épület ütemezhető és differenciáltan üzemeltethető.

Bíráló Bizottság

Tartalomjegyzék

„Budavár-Dísz tér 17.”
építészeti tervpályázat

2004.....	1
I.Általános ismertetés.....	2
II.Összefoglaló értékelés és a bíráló bizottság javaslatai.....	3
1. Általános építészeti összefoglalás és javaslatok.....	3
2. A Kerületi Építési Szabályzatnak való megfelelés vizsgálata.....	6
3. A múzeumi funkciók kiemelt vizsgálata.....	7
III.A díjazott pályaművek, illetve szerzőik.....	9
IV.A pályaművek részletes bírálata.....	12
1. bírálati sorszámú pályamű.....	12
2. bírálati sorszámú pályamű.....	12
3. bírálati sorszámú pályamű.....	13
4. bírálati sorszámú pályamű.....	13
5. bírálati sorszámú pályamű.....	13
6. bírálati sorszámú pályamű.....	14
7. bírálati sorszámú pályamű.....	14
8. bírálati sorszámú pályamű.....	15
10. bírálati sorszámú pályamű.....	16
11. bírálati sorszámú pályamű.....	16
12. bírálati sorszámú pályamű.....	16
13. bírálati sorszámú pályamű.....	17
14. bírálati sorszámú pályamű.....	17
15. bírálati sorszámú pályamű.....	18
16. bírálati sorszámú pályamű.....	18
17. bírálati sorszámú pályamű.....	19
18. bírálati sorszámú pályamű.....	20
19. bírálati sorszámú pályamű.....	20
20. bírálati sorszámú pályamű.....	21
21. bírálati sorszámú pályamű.....	21
22. bírálati sorszámú pályamű.....	22
23. bírálati sorszámú pályamű.....	22
24. bírálati sorszámú pályamű.....	23
25. bírálati sorszámú pályamű.....	23
26. bírálati sorszámú pályamű.....	23
27. bírálati sorszámú pályamű.....	24
28. bírálati sorszámú pályamű.....	25
29. bírálati sorszámú pályamű.....	25
30. bírálati sorszámú pályamű.....	25